

Tandsjöborgs begravningsplats, Los sn med Orsa finnmark, Gävleborgs län

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Telhammer, Ingrid. *Los och Hamra kyrkor samt Fågelsjö och Tandsjöborgs kapell*.

Hälsinglands kyrkor XLVIII. Uppsala 1987.

Gustavsson, I. Orsa, f.d. skogvaktmästare. (Muntliga uppgifter).

Lantmäteriverkets forskningsarkiv i Gävle, ritningar

Los kyrkoarkiv, ritningar och visitationsprotokoll.

Länsmuseet Gävleborg, ärendearkiv.

Länsstyrelsen Gävleborg, Kulturmiljö, ärendearkiv.

Olsson, Gunnar, född 1903. Tandsjöborgs äldsta invånare, nu bosatt på Furugården i Los.

Sjögren, Karin. Vaktmästare inom Hamradelen av Los-Hamra socken. (Muntliga uppgifter 2003-10-10).

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1832	Första gravsättningen på Tandsjö begravningsplats. Begravningsplatsen anläggs.	Gustavsson, I.
1876	Vid ”Åbodelningen av inrösningsjorden” i Tandsjöborgs by 1875-76, avsätts mark nära Tandsjön som betecknas som ”oduglig jord” till en framtida begravningsplats.	Lantmäteriets forskningsarkiv i Gävle,
1800-talets slut	Kyrkogården anläggs (på den plats som tidigare avsatts) där det finns en naturlig sandkulle.	Gunnar Olsson
1902	Den idag äldsta kvarvarande gravvården, ett gjutjärnskors, sätts upp.	Besök på platsen.
1924	Ritning till en utvidgning av kyrkogården på den södra sidan upprättas av E. Lindblad samt godkänns av Länsstyrelsen i Gävleborgs län samt Domkapitlet i Uppsala. Ritningen omfattar dock flera delar som aldrig kom att utföras, bland annat klockstapel norr om den gamla kyrkogårdsdelen samt en entré mot söder med ett grindpar mellan höga korsbeprydda tegelpelare. Materialboden finns dock redan med på denna ritning, även om placeringen inte är exakt den samma som idag.	Los kyrkoarkiv, ritningsrör O VI b:3.
1927	De idag äldsta bevarade gravvårdarna på den nya kyrkogården reses, vilket innebär att kyrkogården bör ha anlagts mellan 1924 och 1927.	Besök på platsen
1933	Ny ritning till kyrkogården upprättas av V. M. Blomberg, Hamra, med samma grundstruktur som den föregående ritningen, men med ett enklare gångsystem och färre träd.	Los kyrkoarkiv, ritningsrör O VI b:3.
1960	Vid kontraktsprost Georg Josefssons visitation i Los och Hamra församlingar påpekas att en ny uppfartsväg bör anläggas till den gamla kyrkogården och sannolikt anläggs den nuvarande vägen på kyrkogårdens västra sida efter detta påpekande.	Los kyrkoarkiv, visitationsprotokoll
1985	Kyrkmiljöinventering (endast foton med text). Den äldre begravningsplatsen omges av ett glest vitmålat spjälstaket. Längs	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkiv

Tandsjöborgs begravningsplats, Los sn med Orsa finnmark, Gävleborgs län

	den nya begravningsplatsens västra sida finns ett mörkmålat trästaket med översta delen av spjälorna vitmålad. Intill redskapsboden finns ett litet skjul med samma panel och taktäckning som redskapsboden.	
1991	Förslag till minneslund utarbetas av landskapsarkitekt Lars Lundin, Järvsö. Ann Renström Länsstyrelsen besöker platsen och konstaterar då följande: ” <i>En först starkt förvuxen och därpå klippt (sågad) granhäck nästan helt utan barr runt den lägre belägna delen av kyrkogården är ytterst vanprydande. Den måste tas bort och ersättas med en ny.</i> ” Länsstyrelsen förordar delvis omarbetning av Lundins förslag så att platsens storslagna utsikt över Tandsjön kan beskådas från minneslunden. Ett reviderat förslag inkommer till Länsstyrelsen och godkänns 1991-09-17.	Länsstyrelsen Gävleborg, Kultur- miljöfunktionens ärendearkiv
1991-92	Minneslunden anläggs enligt det reviderade förslaget.	Länsstyrelsen, Kulturmiljö, ärendearkiv.
1993-94	Nytt trästaket med tillhörande järngrindar byggs runt både den gamla och den nya begravningsplatsen. På den nyare delen har garnhäcken dessförinnan tagits bort.	Besök på platsen/Gunnar Olsson
1876	Vid ”Åbodelningen av inrösningsjorden” i Tandsjöborgs by 1875-76, avsätts mark nära Tandsjön som betecknas som ”oduglig jord” till en framtida begravningsplats.	Lantmäteriets forsk- ningsarkiv i Gävle,
1800- talets slut	Kyrkogården anläggs (på den plats som tidigare avsatts) där det finns en naturlig sandkulle.	Gunnar Olsson